

установи та громадяни, які застосовують право. Досить поширеною є практика обґрунтування своєї правової позиції посиланням саме на роз'яснення вищих судів, а не на норми права, які ними роз'яснюються.

Висновок. Підсумовуючи викладене, варто зазначити, що на сучасному етапі вже не можна категорично стверджувати про невизнання за судовою практикою в цілому ролі джерела права, корпоративного зокрема. Оскільки в багатьох випадках суб'єкти права спираються на судову практику при обґрунтуванні своєї правової позиції не як на акт тлумачення права, а як на встановлене правило, яке слід прямо застосовувати при вирішенні спору. Тому в подальшому має значення вироблення чітких критеріїв, за якими можна було б відносити певні судові рішення до джерел права.

Список бібліографічних посилань

1. Корчак Н. М. Судова практика як форма забезпечення правопорядку у сфері конкуренції. *Юридичний вісник України*. 2012. № 4. С. 108–111.
2. Марченко М. Н. Курс сравнительного правоведения. М. : Городец-издат, 2002. 68 с.
3. Шевчук С. Щодо обов'язковості рішень Конституційного Суду України. *Право України*. 2000. № 2. С. 45–48.
4. Про судоустрій і статус суддів : закон України від 02.06.2016 № 1402-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2016. № 31. Ст. 545.

Одержано 10.11.2019

УДК 349.42

Іван Васильович БРИГАДИР,

кандидат юридичних наук, доцент,

*доцент кафедри трудового та господарського права факультету № 2
Харківського національного університету внутрішніх справ*

ЗЕМЛІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПРИЗНАЧЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАСНОСТІ ЯК РЕСУРС ЗЕМЕЛЬНОЇ РЕФОРМИ

В світлі перспективи «великої» земельної реформи багато уваги приділяється питанням суб'єктного складу майбутніх покупців земель сільськогосподарського призначення, обмежень щодо набуття права власності, розмірів ділянок, визначення механізмів усунення «спекулятивних» ризиків тощо. Все це є досить важливими

аспектами реформування земельних відносин, однак стосується приватної власності та власників. Проблемою постає використання земель сільськогосподарського призначення державної власності. Держава на сьогодні є найбільшим власником земель сільськогосподарського призначення, певна частина передана в оренду не державним суб'єктам господарювання, а значна частина не передана в користування комерційним організаціям і перебуває або в запасі, або у віданні державних установ. Так, тільки Національна академія аграрних наук України є одним із найбільших землекористувачів країни та використовує біля 400 тис. га. Тому в суспільстві досить складним питанням залишається як розпорядитися державними землями і як їх можна використовувати.

Відповідно до ст. 14 Конституції України: «Земля є основним національним багатством, що перебуває під особливою охороною держави. Право власності на землю гарантується. Це право набувається і реалізується громадянами, юридичними особами та державою виключно відповідно до закону».

Спираючись на зафіксовані в тій же Конституції України рівність форм власності перед законом, логічним можна вважати висновок, що в разі запровадження ліберального ринку землі сільськогосподарського призначення, держава може вільно продавати та купувати землі. Зрозуміло що про викуп земель приватних власників у власність держави не йдеться. А от продаж державних земель розглядається як стартовий майданчик ринку землі. Існує і протилежна думка – повної заборони продажу земель державної власності. На нашу думку, забороняти продавати, а так само і купувати землі, державою є недоцільним та таким, що в певній мірі порушує Конституцію України. Інше питання для чого та з якою метою має бути влаштований такий «розпродаж».

Досвіт країн Європи, в яких вартість земель сільськогосподарського призначення є досить високою (Нідерланди, Німеччина, Польща та ін.), вказує на певний зв'язок між вартістю земельної ділянки та її середнім розміром. Чим менша площа землеволодіння – тим вища ціна земель. Це пояснюється необхідністю невеликих фермерів шукати шляхи підвищення продуктивності своєї ділянки – використовувати інтенсивні технології, вирощувати складніші та дорогі продукти, збільшувати урожайність. В разі застосування таких підходів, навіть незначне збільшення площ значно збільшує доходи фермера, а тому вартість земель росте. Від такого росту держава отримує доходи у вигляді різних податків (мита при переоформленні прав на землю, податку на приріст капіталу, ставок земельного податку тощо).

Тому створення умов для розвитку великих агропідприємств не має бути пріоритетом держави. Крім того, запорукою інновацій та інвестицій в сільське господарство є ступінь легкості доступу в бізнес, особливо молоді, представники якої є більш амбітними, енергійними та відкритими для нових технологій. Відповідно, держава повинна мати ресурси для такого розвитку, а таким ресурсом може стати саме землі державної власності.

Зокрема, вбачається можливим створення інституції «Державного земельного фонду», який акумулював би кошти від продажу земель державної власності які мають використовуватися виключно як цільові для кредитування придбання земель невеликими фермерами. При цьому має бути встановлено наступні обмеження та правила:

1. Всі кошти, які надаються вказаною установою, мають надаватися виключно на довгостроковій (5–15 років) поворотній основі з відсотковою ставкою на рівні середньоєвропейських ставок по кредитах. Поворотність коштів та їх «оплатність» прибирає ризики корупційного «освоєння бюджетних коштів» особами, які не мають наміру займатися аграрним підприємництвом. Крім того, після повернення цих коштів до фонду вони знову стають ресурсом для подальшого кредитування.

2. Кошти мають надаватися під заставу землі з правом іпотечного повідомлення. Заставою може виступати як земельна ділянка, яка уже є у власності, так земля яка має бути придбана за кошти фонду. При цьому вартість заставленої земельної ділянки має перевищувати суму кредиту. Тобто, якщо особа має намір придбати земельні ділянки за кошти фонду, вона повинна мати певний власний капітал.

3. Отриманні кошти державного фонду повинні бути цільовими і використовуватися виключно для придбання земель для ведення товарного сільськогосподарського виробництва або фінансування сільськогосподарської діяльності. Використання на інші потреби отриманих коштів не має розглядатися як порушення умов договору і не має тягнути за собою припинення договору, за умови виконання умов щодо повернення коштів.

4. Отримувачами коштів можуть бути тільки громадяни України, які мають аграрну освіту рівня не нижче «молодшого бакалавра» або досвід роботи терміном від 3 років у сфері сільського господарства на посадах (професіях) пов'язаних з вирощуванням сільськогосподарських культур або догляду за тваринами. Це дозволить уникнути передачі земель та коштів у руки осіб, які не мають необхідних знань у сфері сільськогосподарської діяльності.

5. Має бути встановлена максимальна площа земель, які знаходяться у власності набувача коштів фонду в розмірі до 500 га. Це дозволить фінансувати саме розвиток невеликих господарств.

6. Необхідно встановити пільговий період щодо повернення коштів для новостворених підприємств (2 роки з моменту реєстрації) або якщо всіма засновниками таких господарств є особи молодші 30 років. Це дозволить підтримати розвиток нових фермерських господарств та спростити доступ в бізнес для молоді.

7. Передбачити встановлення квот на продаж земель державної власності що знаходяться у віданні державного фонду в розмірі 10 % від загального обсягу земель фонду. У свою чергу це унеможливить продаж всіх земель державної власності в перший же рік за мінімальними цінами, усунуться «касові розриви» між продажем земель та поверненням коштів від наданого фінансування.

На підставі вищевикладеного, слід зазначити, що в умовах лібералізації ринку земель сільськогосподарського призначення, землі державної власності не мають бути запасним багажем держави, а в повній мірі мають використовуватися для розбудови економіки громадянами України.

Одержано 12.11.2019

УДК 351.863(477):351.84

Марія Володимирівна ВІНІЧУК,

кандидат економічних наук, доцент,

доцент кафедри фінансів та обліку

факультету управління та економічної безпеки

Львівського державного університету внутрішніх справ;

Наталія Володимирівна НАКОНЕЧНА,

кандидат економічних наук, доцент,

доцент кафедри фінансів та обліку

факультету управління та економічної безпеки

Львівського державного університету внутрішніх справ

ПРОБЛЕМИ ДЕТИНІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Глобалізація створює надможливості для ескалації процесів тинізації економіки. Поступове охоплення України процесами глобалізації світового господарства та становлення її як незалежного суб'єкта міжнародної економічної діяльності дедалі більшою мірою зазнає впливу зовнішніх глобальних викликів [1, с. 572]. Тому,